Raadsvoorstel

Raadsvergadering: 15 november 2022
Voorstel: 2022-089

Zaaknummer: 1894/2022/2642704
Documentnummer: 1894/2022/2642707
Datum collegebesluit: n.v.t.

Onderwerp
Verordening rekenkamer Peel en Maas 2022

Openbaarheid
Alle stukken zijn openbaar.

Voorstel
1. De Verordening rekenkamer gemeente Peel en Maas 2022 vast te stellen.
2. De Verordening Rekenkamercommissie Peel en Maas d.d. 18 september 2012 in te trekken.

Inleiding
De gemeente Peel en Maas kent een rijke historie met een eigen rekenkamerfunctie. Tot medio 2019 is dit instrument in de vorm van een rekenkamercommissie actief geweest in onze gemeente die onderzoek deed naar de doelmatigheid, de doeltreffendheid en de rechtmatigheid van beleid en uitvoeringspraktijk. Tot voor kort werd er een onderscheid gemaakt tussen een rekenkamercommissie en een rekenkamer, die beiden samen in de Gemeentewet werden geschaard onder de noemer van de rekenkamerfunctie. Belangrijkste verschilpunt is dat van een rekenkamercommissie raadsleden deel mogen uitmaken. Bij een rekenkamer mag dat niet, die moet (op grond van de wet) volledig bestaan uit onafhankelijke derden. Gemeenten mochten zelf kiezen welke verschijningsvorm van de rekenkamerfunctie men wenst, overigens zonder vormen van toezicht op de naleving van die wettelijke bepaling.

Op 31 mei jongstleden heeft de Tweede Kamer de Wet versterking decentrale rekenkamers aangenomen. Die wet verplicht gemeenten, provincies en waterschappen tot het instellen van een onafhankelijke rekenkamer. Daarmee komt de figuur van de rekenkamercommissie (dus met lidmaatschap van raadsleden) te vervallen en ligt er ook voor Peel en Maas een opgave om een onafhankelijke rekenkamer in te gaan stellen.

Een rekenkamer instellen louter ‘omdat het moet’ op grond van de wet, is geen fundamentele motivatie om het te gaan doen. De positieve argumentatie is er gelukkig ook, te over zelfs. De rekenkamer is een van de belangrijke hulptroepen voor de gemeenteraad, naast zaken als opleiding, fractieondersteuning, ambtelijke bijstand en de griffie. De Raad voor het Openbaar Bestuur heeft dat in haar rapport van november 2020 ‘Goede ondersteuning, sterke democratie’ met zoveel woorden ook nadrukkelijk onderstreept. De rekenkamer helpt de (voltallige) gemeenteraad in de uitvoering van haar controlerend en kader stellend werk, zorgt voor de spreekwoordelijke *checks & balances* en versterkt daarmee de positie van de gemeenteraad in het duale stelsel.

In het Presidium is gesproken over de inrichting van een onafhankelijke rekenkamer voor onze gemeente en vervolgens is het audit committee verzocht om de opzet, of zo u wilt: doorstart, van de rekenkamer ter hand te nemen met als gedachte om per 1 januari 2023 of zoveel eerder als mogelijk te beschikken over een nieuwe onafhankelijke rekenkamer. Het audit committee heeft daar voortvarend gevolg aan gegeven en als resultaat daarvan bieden wij u nu graag de nieuwe Verordening rekenkamer Peel en Maas ter besluitvorming aan.

In die verordening wordt een aantal procedurele zaken geregeld, zoals de benoeming, de werkwijze, de vergoeding voor de externe leden en de wijze waarop de rekenkamer verantwoording aflegt aan de raad, zonder dat dit de onafhankelijkheid aantast van de rekenkamer. Het is daarbij goed om een aantal elementen kort toe te lichten.

Benoeming en termijn
Voorgesteld wordt een rekenkamer in te stellen met drie externe leden, waaronder een voorzitter. De leden worden benoemd voor een (wettelijke) periode van zes jaar.

Onafhankelijkheid en nabijheid: klankbordgroep raad
De rekenkamer werkt nadrukkelijk voor de raad, maar is niet van de raad. Zo kan de raad ook geen opdrachten geven, maar kan zij wel verzoeken doen (wettelijke bepaling). Tegelijkertijd is het voor de rekenkamer relevant om de lokale politiek-bestuurlijke context en de 'couleur locale' met betrekking tot een bepaald onderwerp goed te kunnen doorgronden. De vraag is hoe dit georganiseerd kan worden, waarbij wordt voorgesteld om te werken met een klankbordgroep vanuit de gemeenteraad (1 lid per fractie, raadslid of burgercommissielid). De rekenkamer doet onafhankelijk haar werk, maar via periodiek overleg kan de kamer haar werk wel goed afstemmen op de lokale problematiek.

Producten en productie
De rekenkamer doet onderzoek. In het verleden was dat vooral een lang proces met een diepgaande uitwerking van een onderzoeksonderwerp wat werd opgetekend in een bondig rapport. De focus lag op wat gebeurd was ('wat kunnen we daar van leren') en het contact tussen raad en rekenkamer en daarmee ook de zichtbaarheid van de rekenkamer was beperkt. De hedendaagse rekenkamerpraktijk bij andere gemeenten laat zien dat er een verschuiving heeft plaatsgevonden, op meerdere gebieden. Op de eerste plaats op de onderwerpskeuze. Daar waar in het verleden vooral onderzoek werd gedaan naar zaken die betrekking hadden op de bedrijfsvoering (inhuur derden, de SMART-heid van stukken, dienstverlening), komt de focus steeds meer te liggen op het primaire proces van de gemeente, op het feitelijk presteren van de gemeente als eerste overheid. Een tweede verschuiving is dat rekenkameronderzoek zich niet alleen meer richt op zaken die zich hebben voorgedaan (ex-post), maar zich in voorkomende gevallen ook gaat richten op zaken die nog lopen of waarvoor in de nabije toekomst besluiten genomen moeten worden (ex-ante). Denk daarbij aan second opinions op grote investeringen of aan het maken van een impactanalyse met betrekking tot een voorgenomen beleidswijziging als voorbeeld. Een derde verschuiving is zichtbaar in de producten van de rekenkamer. Het portfolio van het klassieke rapport wordt aangevuld met vormen met een kortere doorlooptijd zoals een rekenkamerbrief, een quick scan, deelname aan zogenaamde doe-mee onderzoeken die landelijk worden georganiseerd of het doorsturen van onderzoeksresultaten van andere rekenkamers die ook voor de eigen gemeente relevant worden geacht. Kortom, modern en hedendaags rekenkamerwerk kenmerkt zich door een gerichtheid op het echte presteren van de gemeente in de primaire processen, met gezonde mix tussen ex-post en ex-ante onderzoek en met een rijke schakering aan verschijningsvormen in termen van type onderzoeken en rapportagevormen. Deze mix zou mogen leiden tot een stabiele productie van meerdere onderzoeken per jaar.

Vergoeding externe leden
De vraag is wat de hoogte mag zijn van de vergoeding voor de leden van de rekenkamer, of daarbij een onderscheid gemaakt moet worden tussen de voorzitter en de overige twee leden en of dit een vergoeding per vergadering of per maand moet zijn. Voorgesteld wordt om te werken met een onderscheid tussen voorzitter en leden, die per vergadering een bedrag betaald krijgen. Voor de voorzitter wordt een bedrag voorgesteld van 300 euro, voor de leden een bedrag van 225 euro. Dit zijn bruto bedragen. Deze bedragen zijn niet gebaseerd op een brede benchmark, maar op basis van een schatting van wat redelijkerwijs de inzet zal zijn met als aanname 10 bijeenkomsten per jaar met een tijdsinvestering van 4 respectievelijk 3 uur voor de voorzitter en de leden. Dat brengt de bestuurskosten op 7.500 euro jaarlijks exclusief reiskosten.

Dit alles is derhalve vastgelegd in de nieuwe Verordening rekenkamer Peel en Maas 2022. Met instemming van het Presidium wordt voorliggend raadsvoorstel rechtstreeks geagendeerd voor besluitvorming in de gemeenteraad.

Argumenten

1.1 De gemeentewet verplicht tot het instellen van een onafhankelijke rekenkamer.

1.2 De rekenkamer is een onafhankelijk instrument van de gemeenteraad en vormt als zodanig een belangrijke ‘hulptroep’ voor de raad. Het werk van de rekenkamer kan de raad helpen in de verdere versterking en ontwikkeling van de kader stellende en controlerende taak, zoals bedoeld in het duale gemeentelijke stelsel.

1.3 Onafhankelijkheid en nabijheid versterken elkaar in dit kader: een rekenkamer met een goed gevoel voor de lokale problematiek waarborgt de politiek-bestuurlijke relevantie van het werk van de rekenkamer. De klankbordgroep vormt daarbij een lokale sparringpartner.

Kanttekeningen

Niet van toepassing.

Alternatieven

Met betrekking tot de vorm bestaan er twee varianten:

1. Een directeursmodel. De rekenkamer met een directeursmodel is een eenhoofdige rekenkamer. Het enige lid van de rekenkamer is de directeur. Deze directeur beschikt over eigen personeel in de vorm van één of meerdere onderzoekers. Eventueel kan een onderzoek ook worden uitbesteed. De Gemeentewet schrijft voor dat er bij de keuze voor een eenhoofdige rekenkamer ook een plaatsvervanger moet worden benoemd.
2. Een collegiaal model: In dit model bestaat de rekenkamer uit meerdere externe leden. Hierbij kan de begeleiding van onderzoek onder meerdere leden verdeeld worden. Daarnaast bestaat ook hier de mogelijkheid om onderzoek uit te besteden.

Daarnaast bestaat ook de mogelijkheid van een gemeenschappelijke rekenkamer. Dat is een rekenkamer die voor meerdere gemeenten werkt, hetzij op basis van een gemeenschappelijke regeling of een bestuursconvenant dan wel op grond van een personele unie. Daarbij kan het om een directeursmodel of om een collegiaal model gaan.

Voorgesteld wordt om te opteren voor het collegiaal model, aangezien met die vorm een breder scala aan specialismen (bestuurlijk-beleidsmatig, financieel, juridisch) kan worden georganiseerd. Bovendien is bij een collegiaal model er geen sprake van een kwetsbaarheid en afhankelijkheid van 1 persoon. Om die reden wordt voorgesteld om de rekenkamer Peel en Maas uit drie externe leden te laten bestaan, waarvan 1 voorzitter.

Vanuit de griffie wordt de functie van de secretaris voor de rekenkamer ingevuld en daarmee de ondersteuning georganiseerd. Daarvoor is formatie gereserveerd in de functie van de plaatsvervangend griffier/raadsadviseur.

Financiën

In de concept begroting wordt voor 2023 een bedrag van afgerond 63.000 euro opgenomen als direct besteedbaar budget voor de rekenkamer. Gegeven het inwoneraantal van 45.000 betekent dit een bedrag van 1,40 euro per inwoner. Vanuit de 2e kamer is bij de discussie over de nieuwe wet Versterking decentrale rekenkamers gesproken over een richtbedrag van minimaal 1,30 per inwoner, overigens zonder dat dit een norm is. Gelet hierop kan geconcludeerd worden dat het budget passend is. Vanuit dit budget moeten de vergoedingen voor de bestuursleden en de uitbesteding van onderzoek worden bekostigd. Uitgangspunt hierbij is dat de leden van de rekenkamer zelf geen onderzoek doen, om te voorkomen dat het doen van onderzoek een verdienmodel voor de bestuursleden zou worden.

Eerder is aangegeven dat de vergoedingen voor de externe leden leiden tot een bedragen van 7.500 euro jaarlijks exclusief reiskosten. Het budget biedt ruimte voor een beperkte fluctuatie in het aantal bijeenkomsten; iedere extra bijeenkomst vergt 750 euro aan budget. Voor het beeld: in het budget is een bedrag opgenomen van 10.700 euro voor bestuursvergoedingen, opleidingskosten en reis- en verblijfskosten. Het overige budget (52.300 euro) is beschikbaar voor het doen van onderzoek en daarmee samenhangende kosten.

Juridische afwegingen
Niet van toepassing, er is gebruik gemaakt van de modelverordening van de VNG die is toegesneden op de gewenste situatie binnen Peel en Maas. Dit in afstemming met de juridisch adviseur van de gemeente Peel en Maas.

Communicatie
De verordening wordt bekend gemaakt via de gemeentelijke website en op www.overheid.nl

Het presidium van de gemeenteraad van Peel en Maas,

de raadsgriffier,	de voorzitter,
drs. E.J.C. Apeldoorn-Feijts	W.J.G. Delissen-van Tongerlo

Behandelend portefeuillehouder: burgemeester Delissen-van Tongerlo

Bijlage(n):
Verordening rekenkamer Peel en Maas 2022

Ter inzage: --